

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ПЕТРОВСЬКА СВІТЛАНА АНАТОЛІЇВНА

УДК [332.142.6+332.146]:330.322.55(043.3)

**УРАХУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ
ПРИ ОЦІНЮВАННІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ**

Спеціальність 08.00.06 – економіка природокористування
та охорони навколишнього середовища

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Сумському державному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Сабадаш Віктор Володимирович,
Сумський державний університет,
доцент кафедри економіки та бізнес-адміністрування.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Гудзь Петро Васильович,
ДВНЗ «Запорізький національний технічний
університет»,
завідувач кафедри менеджменту;

кандидат економічних наук, доцент
Гордієнко Віта Павлівна,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»,
доцент кафедри менеджменту.

Захист відбудеться «___» _____ 2015 р. о _____ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.051.01 Сумського державного університету за адресою: 40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2, корпус М, ауд. 412.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Сумського державного університету (40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2).

Автореферат розісланий «___» _____ 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Є. І. Нагорний

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах трансформації національної економіки основним завданням є імплементація засад і принципів екологічно збалансованого соціально-економічного розвитку не тільки у нормативно-правові документи, а й у практику природокористування та господарську діяльність економічних суб'єктів. У ринковій економіці екологічний імператив уже давно є вирішальним у прийнятті й реалізації економічних рішень, але в українській економіці екологічні аспекти поки що не є визначальними і в оцінках інвестиційної привабливості територій не посіли гідного місця і адекватного відображення.

Одним із ключових елементів при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону має стати екологічна складова, яка включає комплекс показників оцінки природно-ресурсного потенціалу, екосистемних функцій, забруднення території, екологічної освіти та інфраструктури, розвитку екологічно спрямованої діяльності суб'єктів господарювання та ін., оскільки саме природно-ресурсний потенціал регіону є важливим елементом у процедурах розроблення й реалізації екологічно орієнтованих інвестиційних рішень.

Сучасні науково-практичні підходи до вирішення економіко-екологічних протиріч та узгодження інтересів суб'єктів господарювання в інвестиційній сфері набули розвитку у дослідженнях Андрєєвої Н. М., Балацького О. Ф., Бана О., Буркинського Б. В., Гордієнко В. П., Гудзя П. В., Данилишина Б. М., Дергачової В. В., Ілляшенка С. М., Мельника Л. Г., Муровека Н., Прокопенко О. В., Сабадаша В. В., Теліженка О. М., Харічкова С. К., Хвесик Ю. М. та ін.

Питання інвестиційної привабливості територій і проблеми розроблення методик оцінювання інвестиційної привабливості регіонів досліджуються у наукових працях таких українських та зарубіжних учених, як І. В. Андел, О. М. Асаул, М. Баллотта, І. О. Бланк, Т. А. Васильєва, Н. М. Ветрова, С. С. Герасименко, В. В. Гомольська, К. В. Гурова, Г. О. Доленко, В. Б. Захожай, С. О. Іщук, Н. О. Коренева, А. В. Крушинська, Т. В. Кулініч, Г. І. Купалова, П. В. Матвієнко, А. Мемпель-Шнежик, О. В. Носова, Л. О. Петкова, Л. А. Семіна, І. В. Сидоренко, Д. М. Стеченко, І. Ю. Страхова, Т. В. Уманець, В. Г. Федоренко, Г. О. Харламова, І. В. Хмарська, В. Є. Ходаков, Г. А. Штофер та ін.

Відзначаючи істотні науково-практичні напрацювання у досліджуваній галузі, необхідно зауважити, що до цього часу в Україні недостатньо дослідженими і опрацьованими залишаються питання, пов'язані з оцінюванням інвестиційної привабливості регіонів, аналізом факторів, особливо природно-ресурсного характеру, та резервів її підвищення. Зокрема, не розроблена методика оцінювання інвестиційної привабливості регіону, яка б враховувала саме екологічну складову та сприяла виробленню, обґрунтуванню й реалізації екологічно орієнтованих інвестиційних рішень.

Актуальність зазначених питань, їх теоретична важливість і практична значущість обумовили вибір теми дисертаційного дослідження, його головну мету та окреслили коло завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тематика дисертаційного дослідження відповідає основним науковим напрямкам та

найважливішим проблемам фундаментальних досліджень на 2009–2013 рр., затвердженим Постановою Президії Національної академії наук України від 25.02.2009 р. № 55, зокрема: п. 4.1.7 «Економіка природокористування й охорони навколишнього середовища»; п. 4.1.15 «Проблеми раціонального природокористування», та на 2014–2018 рр., затвердженим Постановою Президії Національної академії наук України від 20.12.2013 р. № 179, зокрема: п. 3.1.16 «Економіка природокористування й охорони навколишнього середовища»; п. 3.1.25 «Природозбереження та раціональне природокористування» і Переліком пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і розробок вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації та наукових установ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України на 2012–2015 рр., затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 07.06.2011 р. № 535.

Дисертація виконана відповідно до наукового напрямку кафедри економіки та бізнес-адміністрування Сумського державного університету, реалізованого в рамках науково-дослідних тем: «Фундаментальні основи забезпечення стійкого розвитку при переході до інформаційного суспільства» (№ д/р 0108U000670), де автором досліджено концептуальні аспекти необхідності й доцільності врахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону; «Фундаментальні основи формування екологічно орієнтованих механізмів реалізації соціально-економічного потенціалу в умовах інформаційного суспільства» (№ д/р 0111U002149), де автором запропоновано методичний підхід до формування й реалізації методики врахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в удосконаленні науково-методичних підходів до врахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону.

Реалізація мети обумовила необхідність вирішення таких основних завдань:

- дослідити вплив господарської діяльності на навколишнє природне середовище (НПС) та інвестиційне забезпечення охорони навколишнього природного середовища (ОНПС);
- узагальнити вітчизняні й зарубіжні розробки та напрацювання щодо визначення поняття «інвестиційна привабливість регіону»;
- дослідити і критично проаналізувати основні положення існуючих підходів до оцінювання інвестиційної привабливості регіону;
- сформувати комплексну систему показників для оцінювання інвестиційної привабливості регіону з урахуванням показників екологічної складової;
- розробити методичний підхід до врахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону;
- дослідити стан і динаміку інтегральних показників синтетичних категорій інвестиційної привабливості областей з урахуванням екологічної складової;
- розвинути науково-методичні засади формування організаційно-економічного механізму регулювання залучення інвестицій у регіон з урахуванням організаційно-економічних інструментів екологічного спрямування.

Об'єктом дослідження є вплив екологічних факторів на інвестиційну привабливість регіону.

Предметом дослідження є система еколого-економічних відносин, що виникають між суб'єктами господарювання та органами державного управління в процесах забезпечення інвестиційної привабливості регіону.

Методи дослідження. Теоретичною основою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії, економіки природокористування та охорони навколишнього природного середовища.

Для вирішення завдань дослідження використовувалися такі методи: логічного узагальнення та наукової абстракції – при уточненні категорії «інвестиційна привабливість регіону»; еколого-економічного і статистичного аналізу – при дослідженні впливу господарської діяльності на НПС; системно-структурний аналіз – при дослідженні сутності та змісту процедури оцінювання інвестиційної привабливості регіону з урахуванням екологічної складової; економіко-математичного моделювання та програмування – при розробленні методики оцінювання інвестиційної привабливості регіону з урахуванням екологічної складової; економіко-статистичні й графічні – при оцінюванні стану й тенденцій динаміки показників інвестиційної привабливості областей з урахуванням екологічної складової, а також візуального подання отриманих результатів дисертаційного дослідження. Для проведення комплексного аналізу застосовувалися методи комп'ютерної обробки інформації за допомогою програмного пакета Maple та програми Microsoft Excel.

Інформаційну базу дослідження склали: законодавчі й нормативно-правові акти України, Державної служби статистики України, Міністерства екології та природних ресурсів України, матеріали міжнародних рейтингових агентств, обласних управлінь статистики, обласних управлінь охорони навколишнього природного середовища, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали науково-практичних конференцій та семінарів, результати проведених автором наукових досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретико-методичних підходів до урахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону. Найбільш вагомими результатами, що мають наукову новизну, є такі:

вперше:

– розроблено науково-методичний підхід до урахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону, який передбачає визначення інтегрального показника інвестиційної привабливості регіону на основі формування інтегральних показників взаємопов'язаних між собою синтетичних категорій, таких як інвестиційний потенціал, інвестиційний клімат, інвестиційна активність, інвестиційні ризики та екологічна складова, визначення яких, у свою чергу, базується на відповідній системі часткових екологічних і економічних показників, що дозволяє провести ранжування регіонів за рівнем інвестиційної привабливості, проаналізувати динаміку інвестиційних потоків та розробити ефективні заходи з підвищення інвестиційної привабливості регіону;

удосконалено:

– систему економічних показників, що використовується для розрахунку інтегрального показника інвестиційної привабливості регіону, яка доповнена комплексом еколого-економічних показників, що характеризують: рівень забруднення довкілля регіону, природно-ресурсний потенціал регіону, витрати на охорону навколишнього природного середовища, рівень екологічної освіти, розвиток екологічної інфраструктури регіону та екологічно спрямовану діяльність суб'єктів господарювання;

– науково-методичний підхід до формування організаційно-економічного механізму регулювання залучення інвестицій у регіон, який на відміну від існуючих доповнений комплексом організаційно-економічних інструментів екологічного спрямування, згрупованих у функціональні блоки: екологічні податки, платежі за використання природних ресурсів, субсидії на реалізацію екологічних програм і планів, державні пільги й державна підтримка екологобезпечних виробництв, державні гарантії на залучення екологічних інвестицій, екологічні норми й нормативи при сертифікації продукції, використання яких дозволяє підвищити ефективність реалізації регіональної інвестиційної політики з урахуванням екологічних вимог;

дістало подальший розвиток:

– концепція комплексного оцінювання інвестиційної привабливості регіону, яка на відміну від існуючих уточнює характер і ступінь впливу комплексу еколого-економічних факторів на обґрунтування й реалізацію суб'єктами господарювання екологічно орієнтованих інвестиційних рішень;

– змістовна і структурно-логічна сутність поняття «інвестиційна привабливість регіону», під яким розуміється інтегральна оціночна характеристика певного регіону з позицій інвестиційного клімату, інвестиційної активності, інвестиційного потенціалу, екологічного стану та інвестиційних ризиків, що впливають на ефективність інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання, яке на відміну від існуючих тлумачень доповнюється урахуванням у ньому екологічних факторів.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що її теоретичні й методичні положення доведені до рівня конкретних методик і рекомендацій щодо формування й реалізації підходу до оцінювання інвестиційної привабливості регіону з урахуванням екологічної складової.

Розроблені автором науково-методичні підходи та рекомендації використані у роботі Департаменту економічного розвитку і торгівлі Сумської обласної державної адміністрації (довідка № 02-01/741 від 15.05.2014 р.) та ТОВ «Авіс-Україна» (довідка № 262 від 20.05.2014 р.). Результати дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі Сумського державного університету при викладанні дисциплін: «Економіка інвестиційної діяльності», «Економіка довкілля», «Організаційно-економічний механізм екологізації виробництва», «Регіональний розвиток соціально-економічних систем» (акт від 18.04.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно

виконаною науковою працею. Наукові положення, висновки і рекомендації, що виносяться на захист, одержані здобувачем самостійно. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті ідеї, положення й матеріали, які є результатом власних досліджень автора.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи були представлені, обговорені й одержали схвальну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях та семінарах різних рівнів, зокрема: «Актуальні проблеми економічного розвитку» (м. Белгород, РФ, 2010 р.), «Актуальні проблеми економіки та менеджменту: теоретичні і практичні аспекти» (м. Хмельницький, 2010 р.), «Фінансово-кредитний механізм в соціально-економічному розвитку країни» (м. Макіївка, 2012 рр.), «Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки» (м. Луганськ, 2011 р.), «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (м. Луцьк, 2011 р.), «Економічні проблеми сталого розвитку» (м. Суми, 2012 р.), «Молодь та наука: реальність та майбутнє» (м. Кемерово, РФ, 2012 р.), «Глобальні проблеми модернізації національної економіки» (м. Тамбов, РФ, 2013 р.), «Культура та екологія – основи сталого розвитку Росії з інтеграцією досвіду європейських країн» (м. Єкатеринбург, РФ, 2013 р.), «Актуальні проблеми розвитку соціально-економічних систем: теорія та практика» (м. Курськ, РФ, 2013 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано у 20 друкованих працях (12 із них належать особисто автору), у тому числі 10 статтях у наукових фахових виданнях (із них 3 статті у фахових виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, у т. ч. одна стаття у фаховому виданні, яке індексується базою даних SciVerse SCOPUS), 1 розділі у колективній монографії, 9 публікаціях у збірниках матеріалів конференцій. Загальний обсяг публікацій із теми дисертації становить 7,64 друк. арк., із них особисто дисертанту належать 6,31 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 241 сторінку, у т. ч. основного тексту 168 сторінок. Дисертація містить 34 таблиці на 17 сторінках, 18 рисунків на 14 сторінках, список використаних джерел із 222 найменувань на 27 сторінках, 2 додатки на 31 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено мету і завдання роботи, сформульовано об'єкт, предмет та методи дослідження, охарактеризовано наукову новизну, теоретичну й практичну цінність одержаних результатів, визначено структуру роботи.

У першому розділі дисертації «Еволюція науково-методичних підходів до оцінювання інвестиційної привабливості регіону» досліджено вплив господарської діяльності на НПС та інвестиційне забезпечення ОНПС; розглянуто й узагальнено еволюцію наукових поглядів і підходів до оцінювання інвестиційної привабливості території; обґрунтовано необхідність урахування

екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону.

Установлено, що господарська діяльність в Україні чинить значний екодеструктивний вплив на НПС. Також украї недостатнім залишається інвестиційне забезпечення ОНПС: питома вага капітальних інвестицій (КІ) на ОНПС у складі виробленого ВВП України знаходиться на рівні 0,255–0,532 %, тоді як у розвинених країнах – на рівні 1,2–3,6 %. Вирішення цієї проблеми може бути забезпечене покращанням інвестиційної привабливості України в цілому та її регіонів зокрема, створенні умов, сприятливих для залучення інвестиційних ресурсів, та екологічному оновленні виробництва.

У роботі здійснено критичний аналіз вітчизняних та закордонних підходів до трактування поняття «інвестиційна привабливість регіону» (табл. 1), що дозволило поглибити й конкретизувати сутність та еколого-економічний зміст дефініції «інвестиційна привабливість регіону», під якою розуміється інтегральна оціночна характеристика певного регіону з позицій інвестиційного клімату, інвестиційної активності, інвестиційного потенціалу, екологічного стану та інвестиційних ризиків, що впливають на ефективність інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

Таблиця 1

Аналіз визначень поняття «інвестиційна привабливість регіону»

Трактування поняття	Особливості	Автор
– система, що складається з елементів інвестиційного клімату, інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику	В явному вигляді екологічні фактори не враховуються	Сидоренко І. В.
– становище регіону в той чи інший момент часу, тенденції його розвитку, що відображаються в інвестиційній активності		Асаул О. М.
– відповідність регіону основним цілям інвесторів, що полягають у прибутковості, безризиковості й ліквідності інвестицій		Держкомстат України
– інтегральна характеристика окремих регіонів країни з позицій ефективності здійснення в них інвестиційної діяльності		Захожай В. Б.
– сукупність певних параметрів та характеристик, притаманних цьому регіону, які дозволяють йому залучати необхідний обсяг капіталу на взаємовигідних з інвесторами умовах		Ішук С. О., Кулініч Т. В.
– комплекс політичних, соціальних, інноваційних, інфраструктурних елементів, які наявні на певній території та сумарним проявом яких є синергічний ефект		Крушинська А. В.
– визначається чинниками наукової, економічної та політичної областей: наявністю транспортних, трудових, освітніх ресурсів, ємністю ринку, економічною та соціальною інфраструктурою, інвестиційною активністю, державною підтримкою місцевого самоврядування та бізнесу, економічною політикою регіону		Мемпель-Шнежик А.
– інтегральна оціночна характеристика певного регіону з позицій інвестиційного клімату, інвестиційної активності, інвестиційного потенціалу, екологічного стану та інвестиційних ризиків, що впливають на ефективність інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання	Враховуються екологічні фактори	Авторський підхід

На основі комплексного аналізу встановлено, що нормативно-правове й організаційно-економічне забезпечення, яке супроводжує процеси оцінювання інвестиційної привабливості регіонів, значною мірою не відповідає сучасним еколого-економічним викликам, оскільки не спирається на актуальний та ефективний екологічно орієнтований інструментарій. Відповідно у роботі доведена необхідність удосконалення згаданих процедур шляхом урахування екологічного стану регіону при оцінюванні його інвестиційної привабливості на

принципах ієрархічності та системності.

У другому розділі «Удосконалення науково-методичних підходів до урахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону» проведено аналіз існуючого досвіду оцінювання інвестиційної привабливості регіону; сформовано систему часткових показників, яка використовується для оцінювання інвестиційної привабливості регіону з урахуванням екологічної складової; запропоновано науково-методичний підхід до урахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону.

На основі аналізу й узагальнення науково-методичних підходів до оцінювання інвестиційної привабливості регіону у роботі сформовано комплекс ключових структурних елементів інвестиційної привабливості регіону (рис. 1).

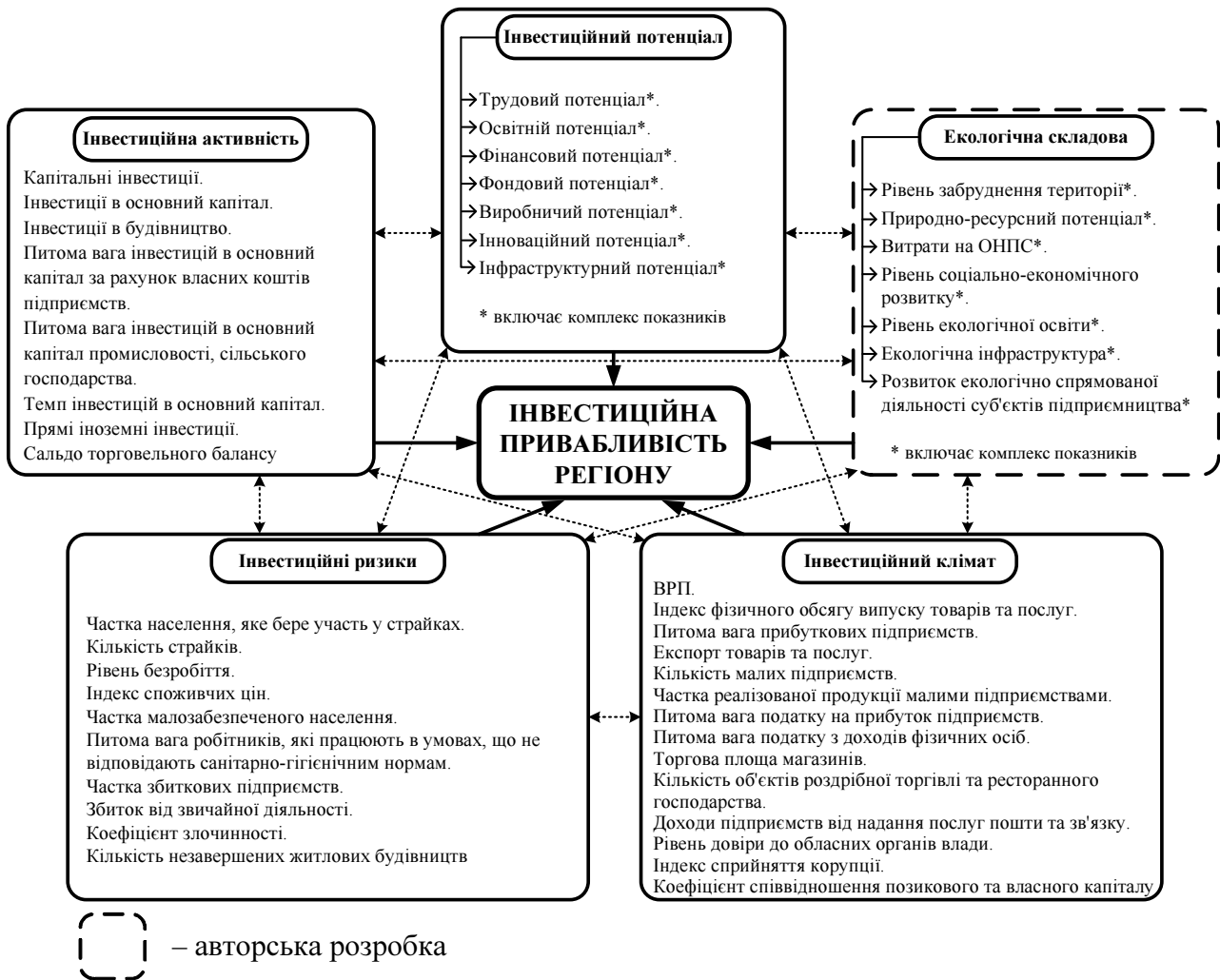

Рис. 1. Основні структурні елементи інвестиційної привабливості регіону

Інвестиційна привабливість регіону розглядається як система із п'яти синтетичних категорій: інвестиційного потенціалу, інвестиційного клімату, інвестиційної активності, інвестиційних ризиків та екологічної складової, кожна з яких містить комплекс показників. У роботі запропоновано систему показників для оцінювання інвестиційної привабливості регіону, яка на відміну від існуючих ураховує комплекс економічних та екологічних показників і характеристик території (табл. 2).

Показники оцінювання екологічної складової регіону (фрагмент)

Блок	Показник
Рівень забруднення території	скинуто забруднених зворотних вод у поверхневій водні об'єкти, м ³ на 1 особу
	викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел забруднення, кг на 1 особу
	обсяг відходів I–III класів небезпеки у місцях видалення відходів та на території підприємств, кг на 1 особу
Природно-ресурсний потенціал регіону	землі сільськогосподарського призначення, % від загальної площі
	видобуток нафти сирої, тис. т
	видобуток газу природного, млн м ³
	видобуток вугілля, тис. т
	видобуток торфу, тис. т
	спожито свіжої води, млн м ³
	заготівля ліквідної деревини, тис. м ³
	площа національних природних парків, га
вироблено валової доданої вартості на одиницю використаних енергоресурсів в економіці, грн/т	
Витрати на охорону навколишнього природного середовища	КІ на ОНПС, тис. грн
	поточні витрати на ОНПС, тис. грн
	питома вага КІ на ОНПС, % до ВРП
	збори, пред'явлені підприємствам та організаціям за забруднення НПС, тис. грн
	частка фактично сплачених екологічних зборів у загальній сумі пред'явлених, %
	кількість аварійних ситуацій (у т.ч. аварій природно-техногенного характеру), що спричинили економічні збитки, од.
Рівень соціально-економічного розвитку	середньомісячна номінальна заробітна плата одного працюючого в регіоні, грн
	забезпеченість населення житлом, м ² на 1 особу
	обсяг платних послуг для населення, грн на 1 особу
	коефіцієнт смертності в регіоні, осіб на 1 тис. населення
	коефіцієнт народжуваності в регіоні, осіб на 1 тис. населення
Рівень екологічної освіти	кількість учнівських гуртків екологічного спрямування, од.
	кількість проведених відкритих лекцій, виховних годин, наукових конференцій та семінарів екологічного спрямування, од.
	кількість науково-дослідних робіт та фундаментальних досліджень екологічної проблематики, од.
	кількість екологічних спеціальностей у ВНЗ регіону, од.
Екологічна інфраструктура	кількість екологічних маршрутів та стежок, од.
	кількість садиб зеленого туризму, од.
	кількість проведених екологічних фестивалів та акцій, од.
	кількість громадських екологічних організацій, од.
Розвиток екологічно спрямованої діяльності суб'єктів господарювання	упроваджено атмосфероохоронних заходів, шт.
	упроваджено маловідходних, ресурсозберігаючих та безвідходних технологій, шт.
	потужність уведених у дію станцій для очищення стічних вод, тис. м ³ за 1 добу
	потужність уведених у дію установок для уловлювання та знешкодження шкідливих речовин із відхідних газів, тис. м ³ газу за 1 год.
	відсоток економії свіжої води за рахунок оборотної, повторної та послідовно використаної, %
	утилізовано відходів, т

У роботі розроблено й запропоновано до використання науково-методичний підхід до урахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону, згідно з яким оцінювання доцільно здійснювати шляхом послідовної інтерактивної реалізації десяти етапів (табл. 3).

Загальна ієрархічна система оцінювання інвестиційної привабливості регіону з урахуванням екологічної складової наведена на рис. 2.

Науково-методичний підхід до урахування екологічної складової
при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону

Номер етапу і назва	Зміст етапу	Методика оцінювання	Результат етапу
1	2	3	4
Етап 1 Визначення основних критеріїв оцінювання і побудова ієрархічної системи оцінювання	Визначаються основні критерії, за якими оцінюється інвестиційна привабливість регіону, та будується загальна схема оцінювання	Ієрархічна система оцінювання інвестиційної привабливості регіону (рис. 2): перший рівень – інтегральний показник інвестиційної привабливості регіону; другий – інтегральні показники п'яти синтетичних категорій; третій – блокові інтегральні показники; четвертий – статистичні показники	Залучення екологічної складової до процедур при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону
Етап 2 Відбір часткових показників	Відбираються показники інвестиційної привабливості регіону, які входять до обраних категорій	Показники для оцінювання повинні відповідати вимогам: достовірності, доступності, мати чітке кількісне вираження та бути порівнянними	Система показників з імплементованими екологічними показниками для оцінки інвестиційної привабливості
Етап 3 Нормування часткових показників	Здійснюється уніфікація шкал, за якими вимірюються часткові й інтегральні показники аналізованої синтетичної категорії	Для показника-«стимулятора» значення уніфікованої змінної $\tilde{x}$ розраховується за ф-лою $\tilde{x} = \frac{x - x_{\min}}{x_{\max} - x_{\min}} \cdot N, \quad (1)$ де x – вихідний показник; $x_{\min}$ і $x_{\max}$ – відповідно найменше і найбільше значення вихідного показника; $N = 10$. Для показника-«дестимулятора» $\tilde{x} = \frac{x_{\max} - x}{x_{\max} - x_{\min}} \cdot N \quad (2)$	Система нормованих показників для побудови інтегральних показників інвестиційної привабливості регіону
Етап 4 Побудова інтегрального показника, який характеризує аналізовану синтетичну категорію (без виділення блоків)	Визначається інтегральний показник $y_i^{(r)}$, який характеризує аналізовану синтетичну категорію (без виділення блоків)	Інтегральний показник $y_i^{(r)}$ визначається за ф-лою $y_i^{(r)} = \sum_{j=1}^p w_j \cdot \tilde{x}_i^{(j)}, \quad (3)$ де j – порядковий номер часткового критерію у синтетичній категорії, $j = 1 \dots p$; $\tilde{x}_i^{(j)}$ – значення j -го часткового показника (за уніфікованою 10-бальною шкалою) аналізованої синтетичної категорії, що характеризує i -й регіон; w_j – ваги часткових показників, які визначаються за формулою (4) так: – визначається найбільше власне значення λ_1 коваріаційної матриці $\hat{\Sigma}_x$ із рівняння $ \hat{\Sigma}_x - \lambda I_p = 0$, де λ – власні значення коваріаційної матриці, I_p – одинична матриця; – визначається власний вектор $l = (l_1, l_2, \dots, l_p)^T$ коваріаційної матриці $\hat{\Sigma}_x$ із рівняння $(\hat{\Sigma}_x - \lambda_1 I_p)l = 0$; – визначаються ваги w_j часткових показників $w_j = \frac{l_j}{\sum_{j=1}^p l_j} \quad (4)$	Інтегральні показники синтетичних категорій, які дають можливість порівняти аналізовані регіони за рівнем інвестиційного клімату, інвестиційної активності та інвестиційних ризиків

1	2	3	4
Етап 5 Побудова блокових інтегральних показників	Визначаються блокові інтегральні показники $y_i^{(r)}(M_k)$	Блокові інтегральні показники $y_i^{(r)}(M_k)$ визначаються за ф-лою $y_i^{(r)}(M_k) = \sum_{q=1}^{p_k} w_q(M_k) \cdot \tilde{x}_i^{(q)}(M_k), \quad (5)$ де q – порядковий номер часткового критерію у блоці, $q = 1 \dots p_k$; $\tilde{x}_i^{(q)}(M_k)$ – значення q -го часткового показника (за уніфікованою 10-бальною шкалою), який входить до блоку M_k , що характеризує i -й регіон; $w_q(M_k)$ – ваги часткових показників, які входять до блоку M_k та визначаються аналогічно етапу 4	Сім блокових інтегральних показників синтетичної категорії «екологічна складова», які надають можливість порівняння аналізованих регіонів за різними аспектами екологічного стану
Етап 6 Побудова інтегрального показника, що характеризує аналізовану синтетичну категорію (з виділенням блоків)	Інтегральний показник r -ї синтетичної категорії $y_i^{(r)}$ для i -го регіону розраховується за значеннями відповідних блокових інтегральних показників $y_i^{(r)}(M_k)$	Інтегральний показник $y_i^{(r)}$ визначається за ф-лою $y_i^{(r)} = 10 - \rho_i(r), \quad (6)$ де $\rho_i(r)$ – зважена евклідова відстань від i -го регіону ($y_i^{(r)}(M_1), \dots, y_i^{(r)}(M_{m_0})$) до еталону (10; 10; ...; 10) у просторі блокових інтегральних показників r -ї синтетичної категорії	Інтегральний показник екологічної складової інвестиційної привабливості, який дозволить порівнювати аналізовані регіони за екологічним станом
Етап 7 Побудова інтегрального показника інвестиційної привабливості регіону	Значення інтегрального показника інвестиційної привабливості $y_{зві}$ для i -го регіону визначається за значеннями показників синтетичних категорій $y_i^{(I)}, y_i^{(II)}, y_i^{(III)}, y_i^{(IV)}, y_i^{(V)}$	Інтегральний показник інвестиційної привабливості регіону визначається за ф-лою $y_{зві} = 10 - \rho_{зві}, \quad (7)$ де $\rho_{зві}$ – зважена евклідова відстань від i -го регіону ($y_i^{(I)}, y_i^{(II)}, y_i^{(III)}, y_i^{(IV)}, y_i^{(V)}$) до еталону (10; 10; 10; 10; 10) у просторі інтегральних показників п'яти синтетичних категорій	Інтегральний показник інвестиційної привабливості регіону з урахуванням екологічної складової, який дасть можливість порівнювати аналізовані регіони за рівнем інвестиційної привабливості з урахуванням екологічного стану регіону
Етап 8 Розподіл регіонів за рівнями інвестиційної привабливості	Формуються групи, до яких належать аналізовані регіони, за рівнем їх інвестиційної привабливості	Кількість груп Q визначається за ф-лою $Q = 1 + 3,322 \lg n, \quad (8)$ де n – загальна кількість регіонів	Місце кожного регіону у загальному рейтингу аналізованих
Етап 9 Визначення коефіцієнта динаміки інтегрального показника інвестиційної привабливості регіону	Визначається коефіцієнт динаміки $K_{зві}$ інтегрального показника інвестиційної привабливості, який відображає зміни показника за аналізований період	Коефіцієнт динаміки $K_{зві}$ визначається за ф-лою $K_{зві} = m \sqrt[m-1]{\prod_{t=1}^{m-1} \left(1 + \frac{y_{зві(t+1)}}{y_{зві(t)}} \right)} - 1, \quad (9)$ де t – порядковий номер року; m – останній аналізований рік	Коефіцієнт динаміки визначає тенденцію зміни інтегрального показника для прогнозування стану інвестиційної привабливості регіону на найближчі 2–3 роки
Етап 10 Аналіз результатів та розроблення рекомендацій для підвищення рівня інвестиційної привабливості регіону	Аналізуються результати проведеного оцінювання та розробляються відповідні рекомендації	Аналізуються і порівнюються отримані блокові та інтегральні показники інвестиційної привабливості, визначаються «слабкі» місця аналізованих регіонів і розробляються практичні рекомендації для підвищення рівня інвестиційної привабливості	Комплекс організаційно-економічних заходів щодо підвищення рівня інвестиційної привабливості регіону

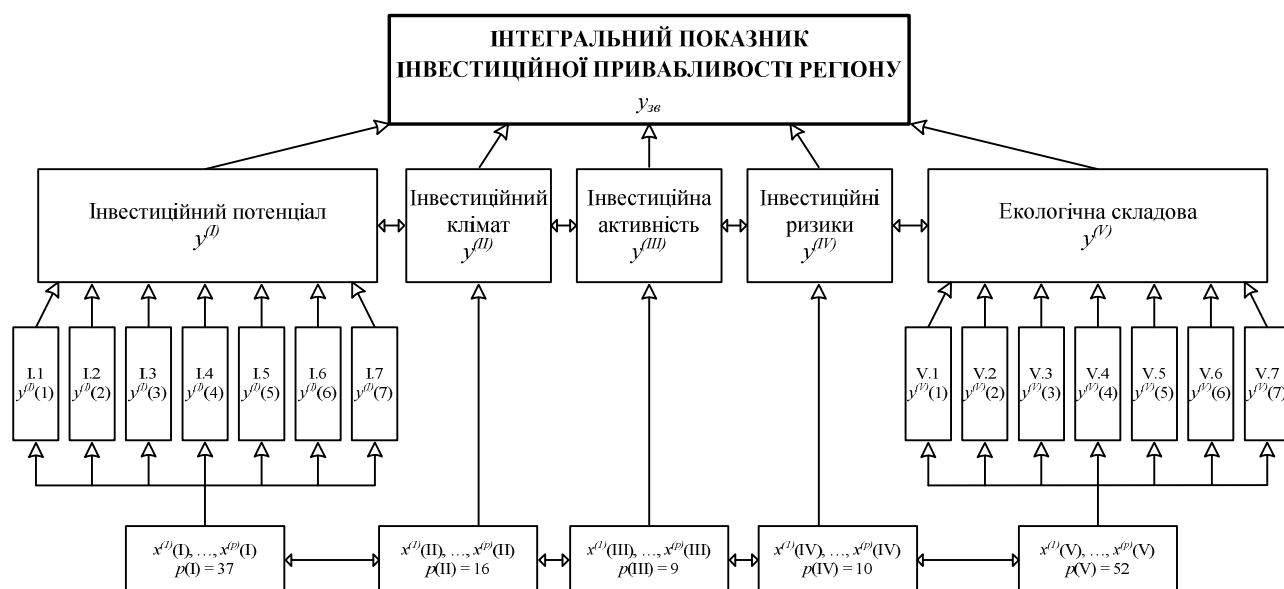

Рис. 2. Схема побудови інтегральних показників інвестиційної привабливості регіону

У третьому розділі «Практичні аспекти урахування екологічної складової в оцінках інвестиційної привабливості при побудові рейтингів регіонів» проведена оцінка інвестиційної привабливості з урахуванням екологічної складової Сумської, Донецької, Львівської, Одеської, Київської областей; розрахована динаміка інтегральних показників інвестиційної привабливості цих областей; розроблені організаційно-економічні засади регулювання процедур залучення інвестицій у регіон.

Інтегральний показник y_{36i} інвестиційної привабливості регіону лінійно залежить від часткових показників, тобто приріст показника y_{36i} залежить від зміни часткових показників, а не від значень самих показників, що дозволяє отримати більш точний результат. Тобто інтегральний показник y_{36i} характеризує динаміку інвестиційної привабливості.

Аналізовані області упродовж досліджуваного періоду характеризуються значеннями інтегрального показника y_{36i} від 3,1017 до 6,8062, що свідчить про рівень їх інвестиційної привабливості, близький до середнього.

За проведенням оцінюванням і отриманими даними у роботі згруповано аналізовані області за рівнем інвестиційної привабливості за період 2007–2011 років (табл. 4).

Провівши розрахунки коефіцієнтів динаміки інтегральних показників інвестиційної привабливості з урахуванням екологічної складової, у роботі отримано такі результати: всі досліджувані області мають позитивну тенденцію до зростання інтегрального показника інвестиційної привабливості: Донецька ($K_{36i} = 1,210$), Київська ($K_{36i} = 1,165$), Одеська ($K_{36i} = 1,144$), Сумська ($K_{36i} = 1,143$) та Львівська ($K_{36i} = 1,032$).

За результатами проведеного аналізу визначено найбільш істотні проблеми інвестиційної сфери та розроблено комплекс практичних рекомендацій щодо підвищення рівня інвестиційної привабливості Сумської області, зокрема комплекс заходів із покращання інвестиційного клімату та екологічного стану області.

Групування аналізованих областей за рівнем інвестиційної привабливості,
2007–2011 роки

Рівень інвестиційної привабливості (значення $y_{зв}$)	2007		2008		2009		2010		2011	
	Область	Місце в рейтингу	Область	Місце в рейтингу	Область	Місце в рейтингу	Область	Місце в рейтингу	Область	Місце в рейтингу
Високий (5,5713 – 6,8062)	–	–	Одеська Сумська	1 2	Київська Одеська	1 2	–	–	Донецька Сумська	1 2
Середній (4,3365 – 5,5713)	Львівська	1	Львівська Київська	3 4	–	–	Львівська Донецька Київська	1 2 3	Київська Львівська Одеська	3 4 5
Низький (3,1017 – 4,3365)	Сумська Донецька Одеська Київська	2 3 4 5	Донецька	5	Донецька Львівська Сумська	3 4 5	Сумська Одеська	4 5	–	–

На основі проведеного дослідження розроблено організаційно-економічний механізм регулювання залучення інвестицій у регіон, який включає умови, сфери регулювання та комплекс організаційно-економічних інструментів екологічного спрямування, ключовими елементами якого є екологічні податки, платежі за використання природних ресурсів, субсидії на виконання екологічних програм і планів, державні пільги та державна підтримка екологобезпечних виробництв, державні гарантії на залучення екологічних інвестицій, екологічні норми і нормативи при сертифікації продукції (структурна схема подана на рис. 3).

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі на основі проведених досліджень запропоновано нові підходи до вирішення науково-практичного завдання, яке полягає в удосконаленні науково-методичних підходів до урахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону, що базуються на ієрархічній системі оцінювання та розрахунку інтегрального показника, який визначається за показниками п'яти основних синтетичних категорій.

Результати дисертаційного дослідження є підставою для таких висновків.

1. На основі комплексного аналізу тенденцій соціально-економічного розвитку й узагальнення масиву даних встановлено, що господарська діяльність в Україні чинить значний екодеструктивний вплив на НПС, і відповідно екологічна ситуація є складною: щорічні економічні збитки національного господарства від неефективного природокористування та забруднення довкілля становлять близько 15–17 % валового національного доходу. Незадовільним також залишається інвестиційне забезпечення ОНПС: питома вага КІ на ОНПС у складі виробленого ВВП в Україні знаходиться на рівні 0,255–0,532 %, тоді як у розвинених країнах – на рівні 1,2–3,6 %. Кардинальних змін ситуації, що склалася, можна досягти шляхом покращання інвестиційної привабливості України в цілому та її регіонів зокрема, створенні умов, сприятливих для залучення інвестиційних ресурсів, та екологізації моделей виробництва і споживання.

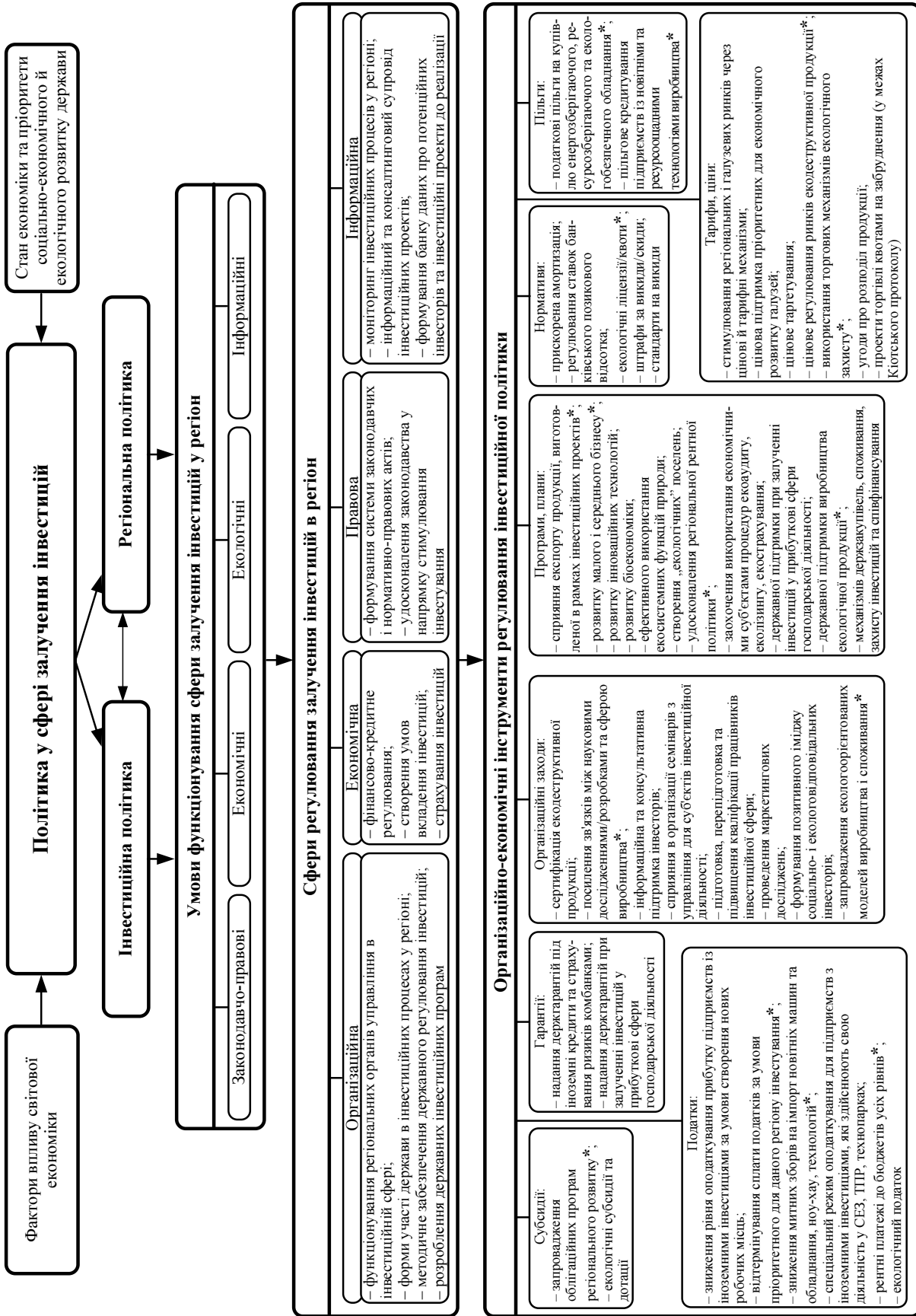

Рис. 3. Організаційно-економічний механізм регулювання залучення інвестицій у регіон

2. У роботі на основі критичного аналізу й систематизації основних груп економічних, правових, соціальних і організаційних чинників впливу доведено, що нормативно-правове й організаційно-економічне забезпечення, що супроводжує процеси оцінювання інвестиційної привабливості регіонів, потребує істотного удосконалення. Це стало підґрунтям для поглиблення й удосконалення науково-методичних підходів до урахування саме екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону. Базуючись на розрахунках інтегральних показників інвестиційної привабливості, обґрунтовано необхідність та доцільність включення екологічної складової до методики оцінювання інвестиційної привабливості регіону, оскільки ця характеристика суттєво впливає на неї.

3. Узагальнення концептуальних основ та існуючих підходів до визначення сутності й змісту поняття «інвестиційна привабливість регіону» дозволило сформулювати авторське визначення, яке на відміну від існуючих враховує екологічну складову: інвестиційна привабливість регіону – це інтегральна оціночна характеристика певного регіону з позицій інвестиційного клімату, інвестиційної активності, інвестиційного потенціалу, екологічного стану та інвестиційних ризиків, що впливають на ефективність інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

4. На основі системного аналізу існуючих підходів до оцінювання інвестиційної привабливості регіонів визначено основні вимоги, яким повинні відповідати показники, необхідні для проведення такого оцінювання. Керуючись такими вимогами, у роботі сформовано систему економічних показників, що пропонується для розрахунку інтегрального показника інвестиційної привабливості регіону, яка включає комплекс еколого-економічних показників, що характеризують: рівень забруднення довкілля регіону, природно-ресурсний потенціал регіону, витрати на охорону навколишнього природного середовища, рівень екологічної освіти, розвиток екологічної інфраструктури регіону та екологічно спрямовану діяльність суб'єктів господарювання.

5. З метою якнайбільш повного залучення екологічних факторів в оцінки інвестиційної привабливості у роботі розроблено авторський науково-методичний підхід до урахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону, який передбачає визначення інтегрального показника інвестиційної привабливості регіону на основі формування інтегральних показників взаємопов'язаних між собою синтетичних категорій, таких як інвестиційний потенціал, інвестиційний клімат, інвестиційна активність, інвестиційні ризики та екологічна складова, визначення яких, у свою чергу, базується на відповідній системі часткових екологічних та економічних показників. Цей підхід спирається на економіко-математичні методи дослідження, які базуються на багатовимірному статистичному аналізі. Розроблений підхід дозволяє врахувати основні фактори впливу на інвестиційну привабливість регіону, визначити рівень та динаміку розвитку за обраними групами факторів, розрахувати інтегральний показник інвестиційної привабливості кожного регіону, провести ранжування регіонів на

основі проведених розрахунків, проаналізувати динаміку інвестиційних потоків та запропонувати дієві заходи з підвищення інвестиційної привабливості регіону.

6. У процесі практичної апробації розробленого науково-методичного підходу до урахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону було розраховано інтегральні показники п'яти синтетичних категорій та інвестиційної привабливості Сумської, Донецької, Львівської, Одеської та Київської областей за 2007–2011 рр. Визначено, що за рівнем інвестиційної привабливості у 2011 р. області розмістилися так: перше місце – Донецька, друге – Сумська, третє – Київська, четверте – Львівська, п'яте – Одеська. Встановлено, що всі досліджувані області мають позитивну тенденцію до зростання інтегрального показника інвестиційної привабливості упродовж 2007–2011 рр.; найвища динаміка у Донецькій області ($K_{3ei} = 1,210$), а найнижча – у Львівській області ($K_{3ei} = 1,032$). Результати цього оцінювання дають можливість отримати об'єктивне уявлення про рівень інвестиційної привабливості регіонів відповідно до визначених напрямів і пріоритетів соціально-економічного й екологічного розвитку. Проведене оцінювання інвестиційної привабливості регіонів є важливим, враховуючи широке коло його користувачів (інвестори, керівники підприємств (фірм), органи державного і місцевого управління) та можливостей використання отриманих результатів. Виявлення проблемних вузлів окремих регіонів за різними групами показників соціально-економічного та екологічного розвитку повинно стати надійним підґрунтям для формування й реалізації регіональних та загальнодержавних програм і стратегій розвитку.

7. У ході дослідження розроблено організаційно-економічний механізм регулювання залучення інвестицій у регіон, що включає комплекс організаційно-економічних інструментів екологічного спрямування, згрупованих у функціональні блоки: субсидії; гарантії; тарифи, ціни; програми, плани; нормативи; пільги; податки; організаційні заходи, цільове їх використання сприятиме розвитку галузевих і регіональних ринків, підвищенню ефективності взаємодій між агентами економічної діяльності й підвищенню ефективності регіональної інвестиційної політики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділ монографії

1. Петровская С. А. Экологический императив в системе оценки инвестиционной привлекательности территории / В. В. Сабадаш, С. А. Петровская // Современные тенденции управления политическим и социально-экономическим развитием территорий : коллективная монография / под ред. И. В. Минаковой, Л. Г. Мельника. – Орел : АПЛИТ, 2013. – С. 99–119. *Особистий внесок: досліджено методичні проблеми урахування екологічного фактора при оцінюванні інвестиційної привабливості території та підходи до оцінювання інвестиційної привабливості регіону.*

**Статті у наукових фахових виданнях України,
які включені до міжнародних наукометричних баз**

2. Петровська С. А. Оцінка інвестиційної привабливості регіону : методичний аспект / С. А. Петровська // Механізм регулювання економіки. – 2013. – № 2 (60). – С. 113–126. (Випуск журналу входить до міжнародної наукометричної бази РИНЦ – Российский индекс научного цитирования (Росія, <http://elibrary.ru/>) та міжнародної бази реферування CEJSH – The Central European Journal Of Social Sciences And Humanities (Польща, <http://www.cejsh.icm.edu.pl/>)).

3. Петровська С. А. Оцінювання інвестиційної привабливості території з урахуванням еколого-економічних інтересів суб'єктів господарювання / В. В. Сабадаш, С. А. Петровська // Механізм регулювання економіки. – 2013. – № 3 (61). – С. 21–29. (Випуск журналу входить до міжнародної наукометричної бази РИНЦ – Российский индекс научного цитирования (Росія, <http://elibrary.ru/>) та міжнародної бази реферування CEJSH – The Central European Journal Of Social Sciences And Humanities (Польща, <http://www.cejsh.icm.edu.pl/>)). *Особистий внесок: розроблено авторську методу оцінювання інвестиційної привабливості регіону з урахуванням екологічної складової на основі побудови інтегрального показника, який враховує комплекс економічних і екологічних показників і характеристик території.*

4. Петровська С. А. Науково-методичні підходи до прийняття неконфліктних екоорієнтованих інвестиційних рішень / В. В. Сабадаш, С. А. Петровська // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 5 (155). – С. 271–279. (Випуск журналу входить до міжнародних наукометричних баз: Scopus (Нідерланди, <http://www.scopus.com/>), Index Copernicus Journals Master List (Польща, <http://www.indexcopernicus.com/>) та міжнародних баз реферування: Ulrichsweb (Велика Британія, США, <http://www.serialssolutions.com/>), EBSCOhost (США, <http://www.ebscohost.com/>) та ін.). *Особистий внесок: обґрунтовано необхідність включення складової екологічного стану регіону в оцінку інвестиційної привабливості регіону; апробовано методу оцінювання інвестиційної привабливості регіону з урахуванням економіко-екологічних параметрів території.*

Статті у наукових фахових виданнях

5. Петровська С. А. Формування системи показників для оцінки інвестиційної привабливості регіону з урахуванням екологічної складової / С. А. Петровська // Інвестиції : практика та досвід. – 2013. – № 11. – С. 26–31.

6. Петровська С. А. Екологічна складова інвестиційної привабливості території й неконфліктного природокористування / В. В. Сабадаш, С. А. Петровська // Таврійський науковий вісник. – 2013. – Вип. 84. – С. 249–256. *Особистий внесок: визначено категорії, за якими оцінюється інвестиційна привабливість регіону: інвестиційний потенціал, інвестиційний клімат, інвестиційна активність, інвестиційні ризики та екологічна складова; розроблено систему показників для оцінювання інвестиційної привабливості регіону.*

7. Петровська С. А. Оцінки інвестиційної привабливості регіону : порівняльний пофакторний аналіз / С. А. Петровська // Механізм регулювання економіки. – 2012. – № 2 (56). – С. 90–97.

8. Петровська С. А. Моделювання сталого розвитку : процесні й еколого-економічні аспекти проблеми / С. А. Петровська // Механізм регулювання

економіки. – 2011. – № 2. – С. 159–166.

9. Петровська С. А. Формування стратегії сталого розвитку регіону за допомогою моделювання / С. А. Петровська, О. І. Карінцева // Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». – 2010. – № 2, Т. 3. – С. 104–108. *Особистий внесок: розроблено алгоритм формування стратегії сталого розвитку регіону.*

10. Петровська С. А. Механізм реалізації регіональної соціо-еколого-економічної моделі [Електронний ресурс] / С. А. Петровська // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України: електронне наукове фахове видання / Національний університет державної податкової служби України; гол. ред. П. В. Мельник. – 2011. – № 1. – С. 456–465. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=njuu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=I=&S21COLORTERMS=0&S21STR=EJ000070%2F2011%2F1.

11. Петровська С. А. Логістика зовнішньоекономічної діяльності / С. А. Петровська, В. В. Сабадаш // Механізм регулювання економіки. – 2004. – № 2. – С. 132–136. *Особистий внесок: обґрунтовано доцільність та ефективність упровадження зовнішньоекономічних логістичних систем.*

Матеріали наукових конференцій

12. Петровська С. А. Екологічні аспекти інвестиційної привабливості регіону / С. А. Петровська // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю наукової діяльності факультету економіки та менеджменту СумДУ (м. Суми, 3–5 квітня 2012 року) : у 8 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2012. – Т. 6. – С. 136–138.

13. Петровська С. А. Аналіз методик оцінки інвестиційної привабливості регіону / С. А. Петровська // Фінансово-кредитний механізм в соціально-економічному розвитку країни : збірка тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції / ред. кол. : В. І. Веретенников та ін. – Макіївка : МЕРГ, 2012. – С. 168–169.

14. Петровская С. А. Оценка инвестиционной привлекательности региона : эколого-экономические аспекты / С. А. Петровская // Молодежь и наука : реальность и будущее : материалы IV Международной конференции студентов, аспирантов и молодых ученых / Кемеровский государственный университет ; отв. ред. Т. А. Бельчик. – Кемерово : Офсет, 2012. – С. 234–238.

15. Петровская С. А. Конкурентоспособность регионов : экономико-экологический аспект / В. В. Сабадаш, С. А. Петровская // Глобальные проблемы модернизации национальной экономики : материалы II Международной научно-практической конференции (заочной) ; М-во обр. и науки РФ ; ФГБОУ ВПО «Тамб. Гос. ун-т им. Г. М. Державина» ; [гл. ред. В. М. Юрьев, отв. ред. А. А. Бурмистрова]. – Тамбов : Изд-во ТРОО «Бизнес-Наука-Общество», 2013. – С. 425–430. *Особистий внесок: запропоновано авторське визначення дефініції «інвестиційна привабливість регіону».*

16. Петровская С. А. Экологический детерминант инвестиционной привлекательности региона / В. В. Сабадаш, С. А. Петровская // Культура и экология – основы устойчивого развития России с интеграцией опыта европейских стран : материалы Международного форума (г. Екатеринбург, 12–15 апреля 2013 г.). – Екатеринбург : ФГАОУ ВПО УрФУ, 2013. – С. 206–208. *Особистий внесок: досліджено складові інвестиційної привабливості регіону: інвестиційний потенціал, інвестиційний клімат, інвестиційна активність, інвестиційні ризики, екологічна складова.*

17. Петровская С. А. Экологическая составляющая инвестиционной привлекательности региона / С. А. Петровская // Актуальные проблемы развития социально-экономических систем : теория и практика : сборник статей IV Международной научно-практической конференции, 17 мая 2013 года. – Курск : Издательство «Кувекс», 2013. – С. 233–235.

18. Петровская С. А. Подходы к моделированию устойчивого развития региона / С. А. Петровская // сб. докл. Междунар. науч.-практ. конф. «Актуальные проблемы экономического развития». – Белгород : Изд-во БГТУ им. В. Г. Шухова, 2010. – Ч. 2. – С. 149–153.

19. Петровська С. А. Соціо-еколого-економічна модель сталого розвитку регіону / С. А. Петровська // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки», 23–25 березня 2011 р. – Луганськ, 2011. – С. 366–370.

20. Петровська С. А. Напрями еколого-економічного моделювання при розробці стратегій сталого розвитку / С. А. Петровська // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції студентів і аспірантів «Молода наука Волині : пріоритети та перспективи досліджень» : у 3 т. (10–11 травня 2011 року). – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – Т. 3. – С. 59–60.

АНОТАЦІЯ

Петровська С. А. Урахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. – Сумський державний університет, Суми, 2014.

У дисертації обґрунтовано необхідність урахування екологічної складової при оцінюванні інвестиційної привабливості регіону. Розроблено відповідний науково-методичний підхід, який передбачає визначення інтегрального показника інвестиційної привабливості регіону на основі формування інтегральних показників взаємопов'язаних між собою синтетичних категорій: інвестиційний потенціал, інвестиційний клімат, інвестиційна активність, інвестиційні ризики, екологічна складова. У роботі запропоновано авторське визначення поняття «інвестиційна привабливість регіону» і сформовано систему економічних та екологічних показників для розрахунку інтегрального показника інвестиційної привабливості регіону. Розроблено організаційно-

економічний механізм регулювання залучення інвестицій у регіон, що вміщує комплекс організаційно-економічних інструментів екологічного спрямування, згрупованих у функціональні блоки.

Ключові слова: екологічна складова, інвестиційне рішення, інвестиційна привабливість, інтегральний показник, оцінювання, регіон, рейтинг.

АННОТАЦИЯ

Петровская С. А. Учет экологической составляющей при оценивании инвестиционной привлекательности региона. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.06 – экономика природопользования и охраны окружающей среды. – Сумский государственный университет, Сумы, 2014.

В диссертации обоснована необходимость учета экологической составляющей при оценивании инвестиционной привлекательности региона. Разработан соответствующий научно-методический подход, предполагающий определение интегрального показателя инвестиционной привлекательности региона на основе формирования интегральных показателей взаимосвязанных между собой синтетических категорий: инвестиционный потенциал, инвестиционный климат, инвестиционная активность, инвестиционные риски, экологическая составляющая. Предложено авторское определение категории «инвестиционная привлекательность региона» и сформирована система экономических показателей для расчета интегрального показателя инвестиционной привлекательности региона. Разработан организационно-экономический механизм регулирования привлечения инвестиций в регион, включающий комплекс организационно-экономических инструментов экологической направленности, сгруппированных в функциональные блоки.

Ключевые слова: экологическая составляющая, инвестиционное решение, инвестиционная привлекательность, интегральный показатель, оценивание, регион, рейтинг.

SUMMARY

Petrovska S. A. Incorporation of environmental component in the evaluation of investment attractiveness of the region. – Manuscript.

Thesis for the Candidate Degree in Economic Sciences by specialty 08.00.06 – Economics of Nature Management and Environmental Protection. – Sumy State University, Sumy, 2014.

Scientific, methodical and practical approaches to incorporation of environmental component in the evaluation of investment attractiveness of the region are improved in the thesis. The objective necessity of considering environmental component in the evaluating of investment attractiveness of the region and in the formulation and implementation of ecologically oriented investment decisions is proved.

Definition of the category «investment attractiveness of the region» received further development as a result of existing scientific and practical research.

Scientific and methodical approach to incorporation of environmental component in the evaluation of investment attractiveness of the region, which assumes determination of the integral index of investment attractiveness of the region based on the formation of integral indicators of such interconnected synthetic categories as investment potential, investment climate, investment activity, investment risks, and environmental component is proposed. The proposed approach allows taking into account the main factors affecting the investment attractiveness of the region (especially of natural resource nature), to determine the level and dynamics of development for selected groups of factors, to calculate the integral index of investment attractiveness of each region, to rank the regions on the basis of the calculations, to analyze the dynamics of investment flows and offer effective organizational and economic activities to increase investment attractiveness of the region.

Based on the performed critical analysis of basic approaches to the evaluation of investment attractiveness of the region we formed the system of economic indicators, used to calculate the integral index of investment attractiveness of the region. It also takes into account the complex ecological and economic indicators characterizing the level of environmental pollution in the region, its natural resource potential, environment protection and environmental education costs, the development of environmental infrastructure in the region and environmental focus of economic agents.

Based on the research results we developed organizational and economic mechanism for regulation attracting investment to the region. It includes a complex of environmentally oriented organizational and economic instruments, grouped into functional blocks, the intended use of which improves the efficiency of the implementation of the regional investment policy, taking into account environmental requirements. Their integrated use is aimed at revitalization of attracting investment to the region.

Practical approbation of the offered method to the evaluation of investment attractiveness of the region incorporating environmental component allows drawing a conclusion about necessity and efficiency of its practical application by economic agents, investment companies, the executive authorities, and other interested businesses.

Keywords: environmental component, investment decision, evaluation, integral indicator, investment attractiveness, rating, region.

Підписано до друку 26.12.2014
Формат 60x90/16. Ум. друк. арк. 1. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 100 пр. Зам. № ____

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.